

Del 2: Sammenstille alle utredningstema

Dette kapittelet gir veiledning til hvordan hovedtrekkene fra de ulike fagutredningen kan presenteres og sammenstilles.

Formålet med konsekvensutredninger er å sikre at hensynet til miljø og samfunn blir synliggjort i utarbeidelse av planer og tiltak. Konsekvensutredningene for de ulike fagtemaene danner beslutningsgrunnlag for å vurdere om et tiltak eller plan kan gjennomføres og på hvilke vilkår.

Konsekvensutredningene er utarbeidet av fagkyndige og kan være omfattende og teknisk krevende å lese. Derfor er det viktig at fagutredningene oppsummeres på en god og lettlest måte. Kravet om å lage et ikke-teknisk sammendrag av fagutredningene går frem av KU-forskriften § 17.

Oppsummeringen og presentasjonen av fagutredningene skal tilpasses lesere som ikke har faglig kompetanse innenfor de ulike fagtemaene. Det er derfor viktig å unngå faguttrykk og tungt faglig språk. Presentasjonen skal gi det faglige grunnlaget for ansvarlig myndighet, som skal avgjøre om planen eller tiltaket skal gjennomføres eller ikke.

Sammenstillingen skal presentere:

- Verdier og viktigste utfordringer innenfor planområdet/tiltaksgrensen
- Påvirkningen planen eller tiltaket vil medføre
- Konsekvens av de ulike fagtema av planen eller tiltaket
- Usikkerhet ved utredningen
- Presentasjon av konsekvens og rangering av alternativer

Sammenstillingen skal gjøres av fagkyndig og være kortfattet og presentere det som anses som beslutningsrelevant.

1.1 Innledning til sammenstilling

Oppgi i innledningsvis:

- hvilke fagtema som er utredet
- hvilken metodikk som er bruk
- ansvarlig fagkyndig for utredningene
- ansvarlig for sammenstillingsrapporten
- tiltakshaver for planen eller tiltaket

Følgende tabell kan benyttes:

Utredningstema	Metode for utredning	Utreder/fagansvarlig
Naturmangfold	M-1941	
Landskap	M-1941	
Kulturmiljø	M-1941	
Friluftsliv	M-1941	
Klimagassutslipp	M-1941	
Støy	M-1941	
Luftforurensing	M-1941	
Grunnforurensning	M-1941	
Vannmiljø	M-1941	
Andre tema i § 21 som kan være relevante...		
Sammenstilling	M-1941	

1.2 Beskrivelse av tiltaket/planen

Beskriv kort planområdet, tiltaket og eventuelt alternativer.

1.3 Presentere fagtema

Presenter hovedtrekk fra fagutredningene. Klipp inn informasjon fra kapittel som heter "Presentere fagutredning – rangere og konkludere":

- Presenter verdi, påvirkning, konsekvens og skadebegrensende/avbøtende tiltak
- Rangere alternativer
- Vurdere usikkerhet
- Andre forhold

Dersom det er fagtema som ikke følger metodikken i M-1941 må sammenstillen trekke ut verdi, påvirkning, konsekvens, rangering av alternativer og usikkerheter så godt som mulig fra fagrapporten.

Ta inn vurderinger av verdi, påvirkning, konsekvens og rangeringer fra de ulike fagrapportene uten endringer. Sammenstillingen skal ikke tilføre noe nytt, kun presentere vurderinger av samlet konsekvensgrad.

1.4 Sammenstill konsekvens fra alle fagtema

Sammenstill og presenter konsekvens fra alle fagutredningene. Bruk kriteriene i tabell 1 under for å vurdere samlet konsekvens for ulike planalternativer.

Bruk tabell 2 for å presentere samlet konsekvens for planen eller tiltaket.

For planer eller tiltak hvor det utredes flere alternativer vil det i de fleste tilfeller måtte gjøres prioriteringer mellom fagtema. Slike prioriteringer mellom de ulike fagtema er en beslutning som gjøres av ansvarlig myndighet, men i en sammenstilling skal utreder gi en faglig anbefaling basert på kunnskap om alle fag.

Det er viktig at vurderinger, konklusjoner og rangeringer fra de ulike fagrapportene tas inn **uten endringer**. Det er kun vurderinger og vektinger mellom de ulike fagtemaene som skal presenteres i en sammenstilling. **Et viktig prinsipp for sammenstillingen er at fagtema med de tre alvorligste konsekvensgradene (kritisk, svært stor og stor negativ konsekvens) ikke kan utlignes av lavere eller positive konsekvensgrader.** Dette prinsippet er viktig for at nasjonale og internasjonale verdier ikke skal forsvinne i sammenstilling, men **synliggjøres for beslutningstaker**.

1.4.1 Kriterier for samlet konsekvens (tabell 1)

Et grunnleggende prinsipp for kriteriene under, er at når et alternativ inneholder ett eller flere fagtema med de tre alvorligste konsekvensgradene (kritisk, svært stor og stor negativ konsekvens), skal ikke den samlede konsekvensen settes lavere enn den alvorligste konsekvensgraden. **Alvorlige konsekvenser kan ikke utlignes av lavere eller positive konsekvensgrader.** Dette prinsippet er viktig for at nasjonale og internasjonale verdier ikke skal forsvinne i sammenstilling, men **synliggjøres for beslutningstaker**.

Fagtema som er gitt konsekvensgrad kritisk negativt betyr at gjennomføring av alternativet medfører **forringelse eller ødeleggelse av internasjonalt eller nasjonalt viktig verdier**. Eksempelvis inngrep i nasjonalparker eller verdensarvområder.

Det samme gjelder for alternativ hvor fagtema har konsekvensgrad svært stor negativ, som innebærer forringelse eller ødeleggelse av nasjonalt viktige verdier. Stor negativ konsekvens innebærer **forringelse eller ødeleggelse av regionalt eller nasjonalt viktige verdier**. Det er gitt et unntak hvis et alternativ inneholder maks et fagtema med konsekvensgrad alvorlig, da kan samlet konsekvens settes til middels negativ.

Det er viktig å begrunne valg av samlet konsekvens og hvilke verdier som er vektlagt for den samlede konsekvensen.

For å vurdere samlet konsekvensgrad for et tiltak skal følgende kriterier benyttes:

Konsekvensgrad	Kriterier for samlet vurdering
Kritisk negativ konsekvens	Tiltaket medfører ødeleggelse av hele eller deler av internasjonale eller nasjonalt viktige verdier, eller kritisk negativ påvirkning på miljøet. Denne kategorien inneholder et eller flere fagtema med svært store verdier som utreder har vurdert blir sterkt påvirket/ødelagt dersom tiltaket gjennomføres. Slike verdier kan være verdensarvområder eller Ramsarområder/naturreservater. Ett fagtema med konsekvensgrad kritisk negativ konsekvens
Svært stor negativ konsekvens	Tiltaket medfører forringelse eller ødeleggelse av hele eller deler av nasjonalt viktige verdier, eller svært stor negativ påvirkning på miljøet. Denne kategorien inneholder ett eller flere fagtema med store verdier og som utreder har vurdert blir forringet dersom tiltaket gjennomføres. Ett eller flere fagtema med konsekvensgrad svært stor negativ konsekvens. Flere fagtema har konsekvensgrad stor negativ konsekvens
Stor negativ konsekvens	Tiltaket medfører forringelse eller ødeleggelse av hele eller deler av nasjonalt eller regionalt viktige verdier, eller stor negativ påvirkning på miljøet. Overvekt av fagtema med konsekvensgrad stor negativ konsekvens Flere fagtema med konsekvensgrad middels negativ konsekvens Ett fagtema kan ha konsekvensgrad svært stor negativ konsekvens
Middels negativ konsekvens	Tiltaket medfører samlet middels negativ konsekvens, som kan bety forringelse eller ødeleggelse av regionalt eller lokale verdier, eller middels negativ påvirkning på miljøet. Overvekt av fagtema som har konsekvensgrad middels negativ Flere fagtema har konsekvensgrad noe negativ Ett fagtema kan ha stor negativ konsekvensgrad Ingen fagtema er gitt kritisk eller svært stor konsekvensgrad
Noe negativ konsekvens	Tiltaket medfører samlet en noe negativ konsekvens, som kan bety forringelse eller ødeleggelse av lokale verdier, eller noe negativ påvirkning på miljøet. Fagtema har lave konsekvensgrader Overvekt av fagtema med konsekvensgrad noe negativ konsekvens og ubetydelig konsekvens. Maks ett fagtema kan ha konsekvensgrad middels negativ konsekvens Ingen fagtema har konsekvensgrad kritisk, svært stor eller stor negativ konsekvens.
Ubetydelig konsekvens	Tiltaket vil ikke medføre vesentlige endringer i forhold til 0-alternativet. Overvekt av fagtema med ubetydelig konsekvensgrad Ett fagtema kan inneholde konsekvensgrad noe negativ konsekvens Ingen fagtema har kritisk negativ, svært stor negativ eller stor negativ konsekvensgrad.
Positiv konsekvens	Tiltaket/alternativet medfører en forbedring for området i forhold til 0-alternativet. Overvekt av fagtema med positiv konsekvensgrad Kan kun inneholde fagtema med noe negativ eller ubetydelig konsekvensgrad

SAMMENSTILLE ALLE UTREDNINGSTEMA

Stor positiv konsekvens	Tiltaket/alternativet medfører en stor forbedring for området i forhold til 0-alternativet. Kun for områder som i dag har lave verdier kan få en samlet konsekvensgrad som er stor positiv. Dette kan være restaurering av skytefelt, masseuttak, opprydding av deponiområder eller lignende.
	Overvekt av fagtema med stor positiv konsekvensgrad.
	Kan kun inneholde fagtema med noe negativ konsekvensgrad

Tabell 1: Kriterier for å vurdere samlet konsekvens for alternativer, basert på konsekvensgrad fra ulike fagtema

Presentasjon av samlet konsekvens

Presenter samlet konsekvens for planen eller tiltaket. Fyll ut tabellen under med konsekvens og rangering fra alle fagtemaene.

Bruk fagrapportene for alle tema som er utredet. Hent ut konsekvens og rangering av alternativ fra de ulike fagutredningene.

Vis samlet konsekvens og rangering for ulike alternativ. Begrunn vurderingen.

Vurderinger av konsekvens	Alternativer		
	Null-alternativet	Alternativ 1	Alternativ 2
Naturmangfold			
Friluftsliv			
Vannmiljø			
Grunnforurensning			
Vannmiljø			
Klimagassutslipp			
Andre fagtema ...			
Samlet konsekvens			
Rangering			
Begrunnelse for rangering			

Tabell 2: Mal for sammenstilling av konsekvens for alle fagtema.

Eksempel på sammenstilling av fagtema

	Alternativer		
Vurderinger av konsekvens	Null-alternativet	Alternativ 1	Alternativ 2
Naturmangfold	0	Svært stor negativ konsekvens	Middels negativ konsekvens
		2	1
Friluftsliv	0	Svært stor negativ konsekvens	Stor negativ konsekvens
		2	1
Landskap	0	Stor negativ konsekvens	Ubetydelig konsekvens
		2	1
Kulturmiljø	0	Middels negativ konsekvens	Noe negativ konsekvens
		2	1
Støyforurensning	0	Noe negativ konsekvens	Noe negativ konsekvens
		1	2
Luftforurensning	0	Noe negativ konsekvens	Ubetydelig konsekvens
		2	1
Grunnforurensning	0	Noe negativ konsekvens	Ubetydelig konsekvens
		2	1
Vannmiljø	0	Noe negativ konsekvens	Stor negativ konsekvens
		1	2
Klimagassutslipp	0	Noe negativ konsekvens	Stor negativ konsekvens
		1	2
Andre fagtema (f.eks. landbruk, folkehelse, ...)	0	Middels negativ konsekvens	Noe negativ konsekvens
		2	1
Samlet konsekvens		Basert på konsekvensgrad fra de ulike fagtemaene, se veiledning i kap. 1.5.1	Basert på konsekvensgrad fra de ulike fagtemaene, se veiledning i kap. 1.5.1
Rangering	1	3	2
Begrunnelse for rangering		Kort beskrivelse av hva som er vektlagt i rangeringen, se veiledning i kap. 1.5.3	Kort beskrivelse av hva som er vektlagt i rangeringen, se veiledning i kap. 1.5.3

Tabell 3: Eksempel på tabell med sammenstilling av konsekvenser for flere alternativer

I tilfellet over er samlet konsekvens for alternativ 1 satt til svært stor negativ konsekvens basert på tabellen i kap. 1.5.1. Alternativet har overvekt av tema med noe negativ konsekvens, men i henhold til kriteriene kan ikke alternativ med fagtema med svært stor negativ konsekvens ha lavere samlet konsekvens enn svært stor eller stor negativ konsekvens. På grunn av at to fagtema er gitt svært stor negativ konsekvens kan heller ikke samlet vurdering settes lavere enn svært stor.

1.4.2 Rangering av alternativ

Ranger alternativene. Baser samlet rangering av alternativ på samlet konsekvensgrad ut fra kriteriene i tabellen over.

For mange planer eller tiltak vil det være motstridende interesser mellom fagtemaene og rangeringen vil derfor sprike. Et gjennomsnitt kan derfor gi et feil bilde av samlet konsekvens.

Samlet konsekvensgrad kan også gi lik rangering. Ved lik rangering er det viktig å synliggjøre og begrunne hvilke fagtema som har vært utslagsgivende for den samlede konsekvensen. Dette er viktig opplysning for beslutningstaker. I slike tilfeller kan også de ulike fagenes rangering benyttes, dersom det er tydelig overvekt eller tendens. Er det lite som skiller alternativene bør rangeringen være lik.

Sammenstillers skal ikke foreta en vekting mellom fagtema, men presentere verdiene og bakgrunn for samlet konsekvens og anbefalinger. Prioritering mellom fagtema er opp til beslutningstaker.

I henhold til tabellen i kap. 1.6.2 vil ett fagområde med høy konsekvensgrad gi et alternativ en samlet høy konsekvensgrad, selv om de andre fagområdene har lav konsekvensgrad. Samtidig kan et annet alternativ ha samlet høy konsekvens på grunn av flere ulike fagtema jevnt over har høy konsekvensgrad. I slike tilfeller kan sammenstillers begrunne at sistnevnte rangeres lavere fordi alternativet vil berøre/ødelegge flere fagområder med store verdier og høy konsekvensgrad.

1.4.3 Anbefaling av alternativ

Utreder/sammenstillers kan anbefale alternativ basert på sammenstillingen. Gjør rede for hva som er vektlagt, og bakgrunn for anbefalingen. Det er viktig at sammenstillers har god nok kunnskap om verdiene og bakgrunnen for de ulike fagutredningenes rangering for å kunne anbefale/rangere alternativer.

Ved lik rangering mellom flere alternativ, kan sammenstillers anbefale et alternativ på bakgrunn av opplysninger om de ulike alternativene og kunnskap om verdiene bak den samlede konsekvensgraden. Er det vanskelig å skille mellom alternativene må dette presenteres i sammenstillingsrapporten.